

ROMAN KODET

Války samurajů

KONFLIKTY STARÉHO
JAPONSKA
1156–1877

EPOCH

Duše bojovníků Heike na dně mořském (vpravo Taira no Tomomori)

Pád Republiky Ezo (1869)

箱館大戦争之圖

EDICE

**Polozapomenuté
války**

Ediční rada edice Polozapomenuté války

doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc. (Ústav dějin UK a archiv UK)

prof. PhDr. Radek Fukala, Ph.D. (FF UJEP Ústí nad Labem)

doc. PhDr. Jan Halada, CSc. (FSV UK, Institut komunikačních studií
a žurnalistiky)

PhDr. Petr Hofman (Vojenský historický archiv)

prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D. (FF UK, Ústav světových dějin
na FF UK)

prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. (FF UK a Technická univerzita Liberec)

PhDr. Karel Richter, CSc. (předseda Klubu autorů literatury faktu)

prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc. (FF UK, Ústav světových dějin)

POLOZAPOMENUTĚ
VÁLKY

EDICE

ROMAN KODET

Války samurajů

KONFLIKTY
STARÉHO JAPONSKA
1156–1877

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Recenzovali:

prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.

PhDr. Jan Kočvar, Ph.D.

Copyright © Roman Kodet, 2015

Cover © Karel Kárász, 2015

Drawings © Zbyněk Rak, 2015

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2015

ISBN 978-80-7425-454-3 (pdf)

OBSAH

Úvod.....	17
Úsvit samurajů	22
Vzestup rodu Taira	48
Pád rodu Taira	67
Jošicuneho pomsta.....	131
Císařství vrací úder	152
Návrat samuraje	184
Počátek chaosu	207
Období válčících států.....	217
Válka o Říši středu.....	312
Hidejošiho dědictví	336
Počátek sakoku	375
Pax Tokugawa	388
Soumrak Tokugawů.....	403
Poslední samuraj	450
Závěr	467
Slovníček vybraných pojmů	470
Chronologie nejvýznamnějších událostí	472
Bibliografie	476
Summary.....	484
Rejstřík vybraných jmen.....	485

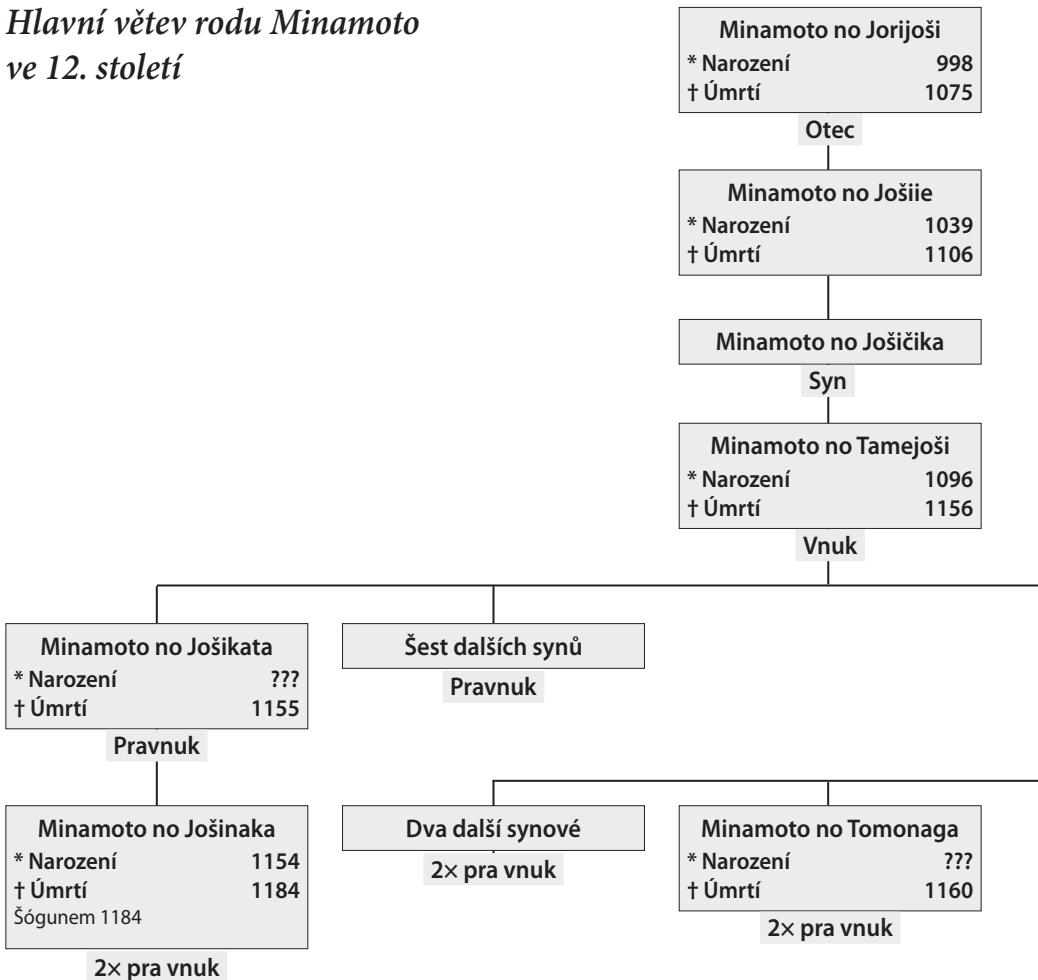
Japonské provincie a místa významných bitev

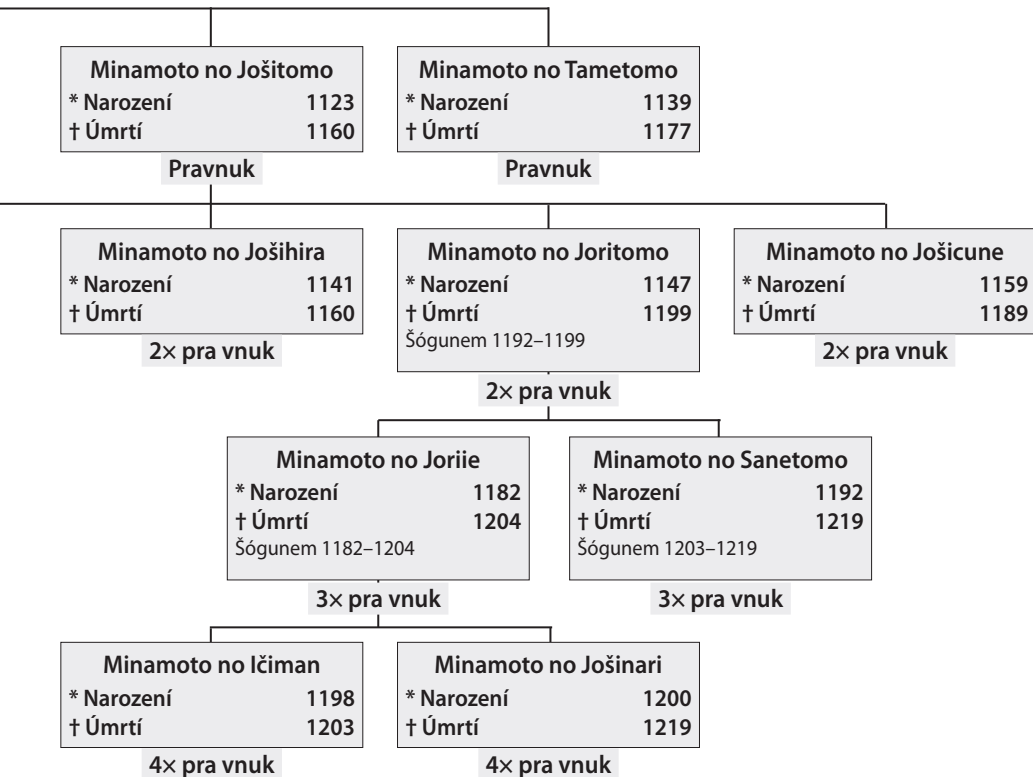
1.	Kurikara (1183)	10.	Jamazaki (1582)
2.	Iči no Tani (1184)	11.	Šizugatake (1583)
3.	Jašima (1185)	12.	Komaki a Nagakute (1584)
4.	Dan no Ura (1185)	13.	Sekigahara (1600)
5.	Kamakura (1333)	14.	Ósaka (1614–1615)
6.	Minatogawa (1336)	15.	Šimabara (1638)
7.	Okegazama (1560)	16.	Toba – Fušimi (1868)
8.	Kawanakadžima (1561)	17.	Aizu (1868)
9.	Nagašino (1575)		

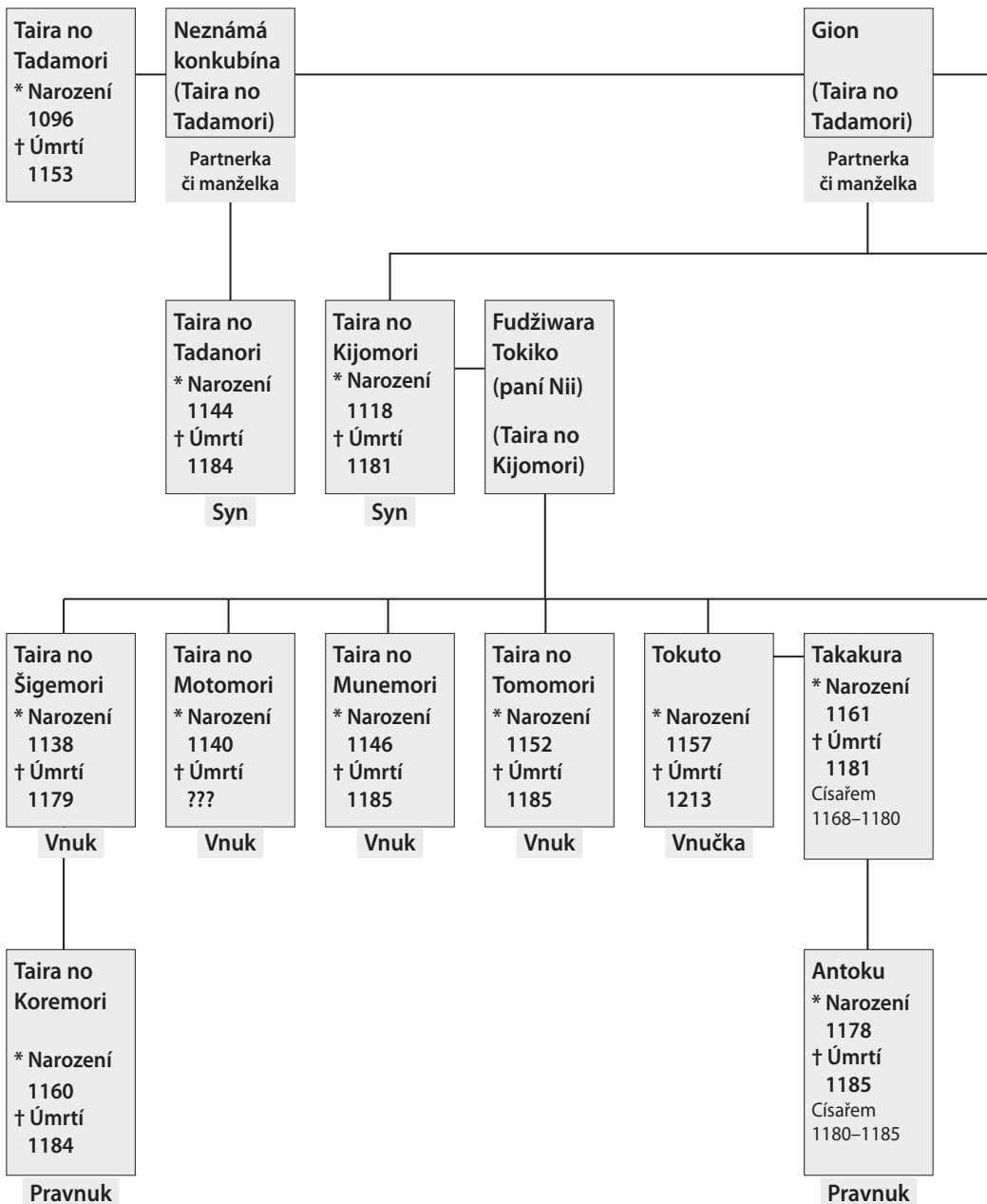

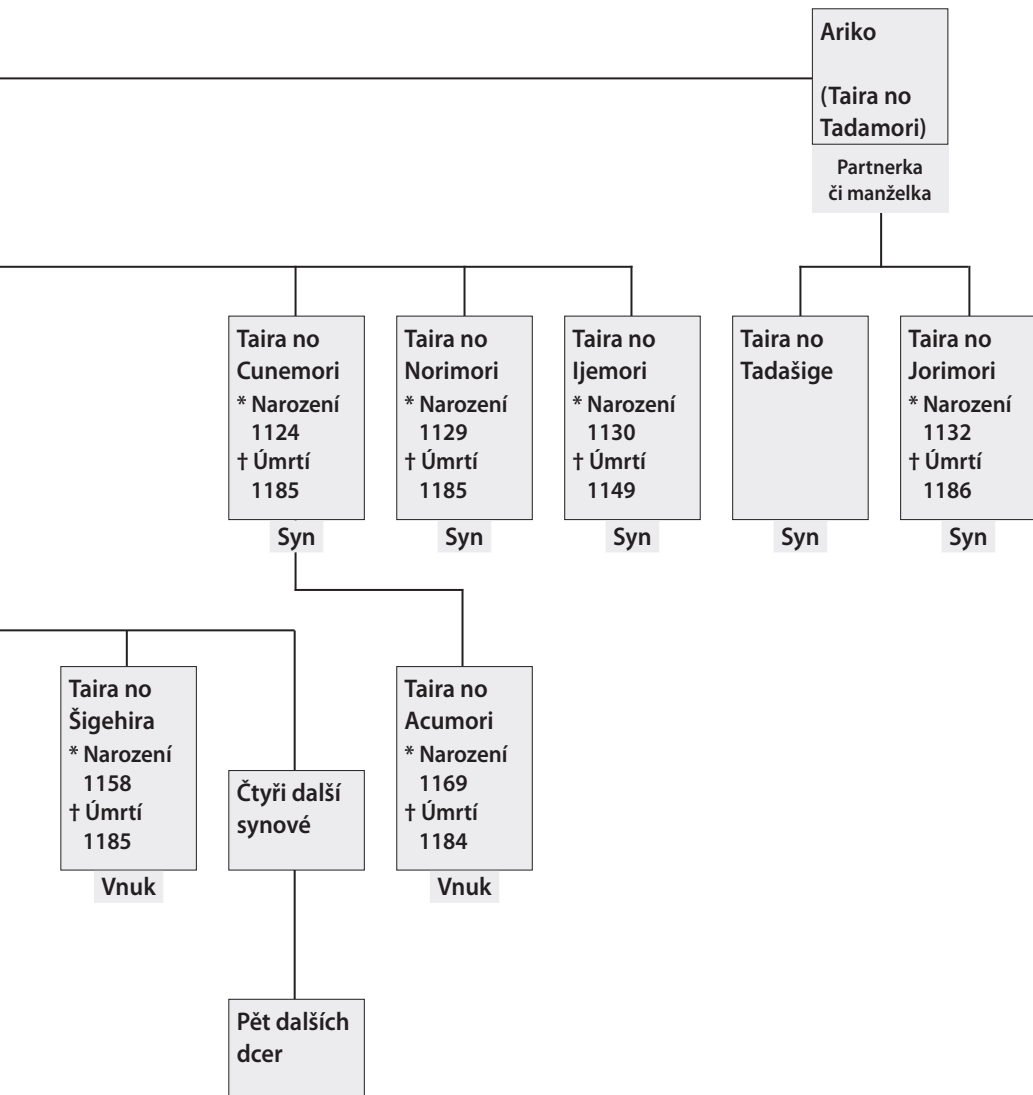
Hlavní větev rodu Minamoto ve 12. století

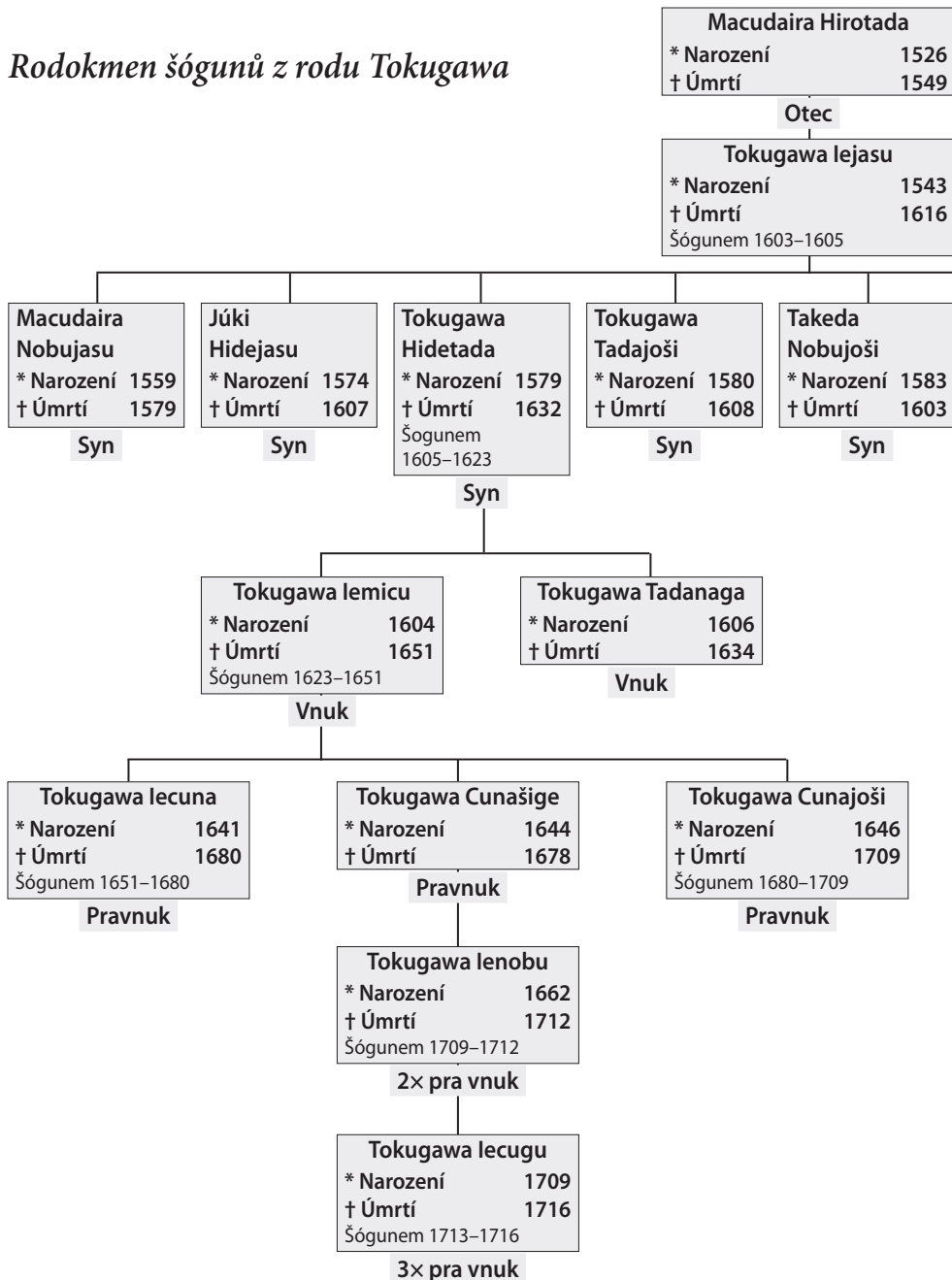

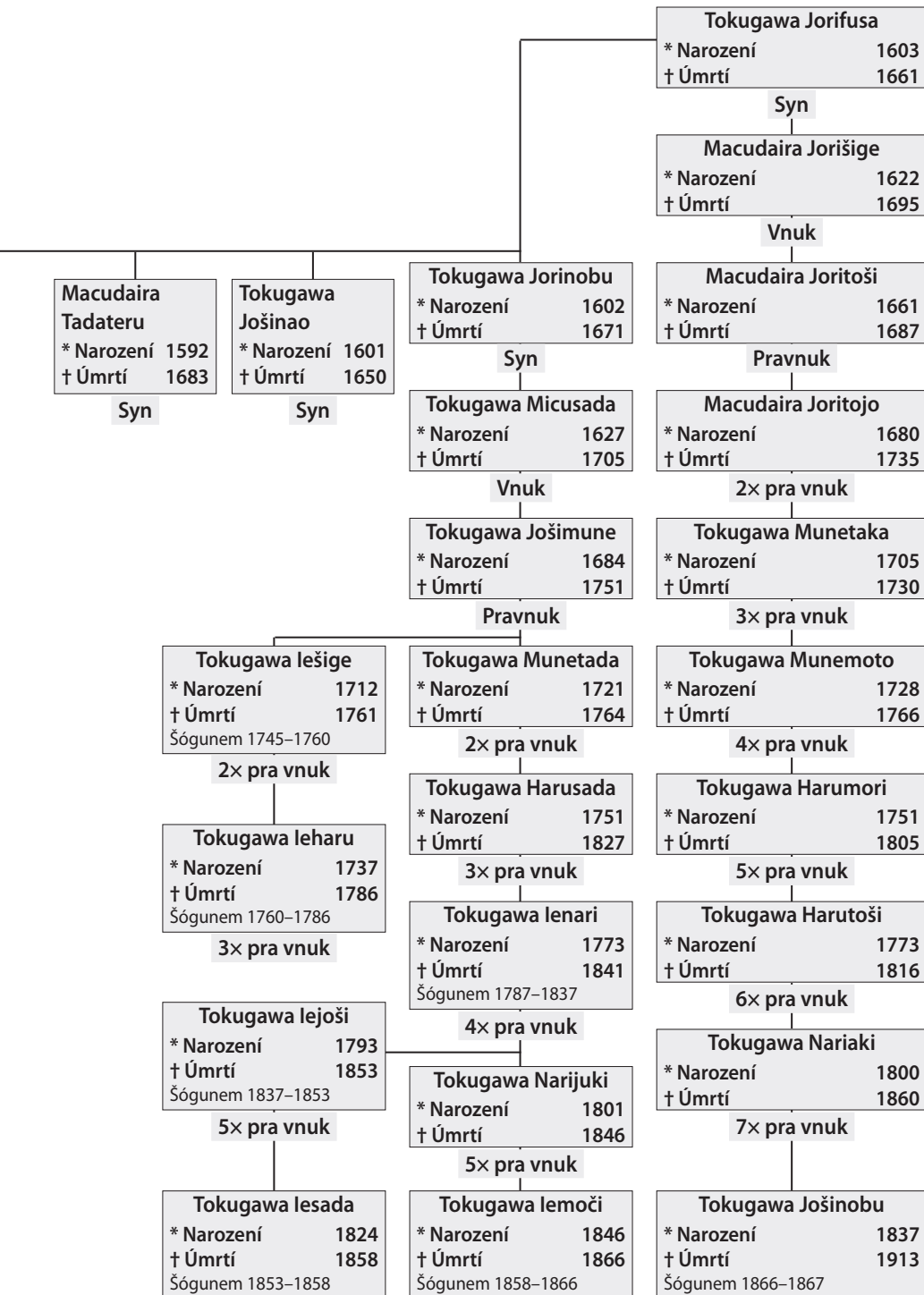
Rod Taira ve 12. století

Rodokmen šógunů z rodu Tokugawa

Japonští císaři ve 12. století

Širakawa	
* Narození	1053
† Úmrtí	1129
Vládl 1073–1086	
Klášterní vláda 1087–1129	

Horikawa	
* Narození	1079
† Úmrtí	1107
Vládl 1086–1107	

Syn

Toba	
* Narození	1103
† Úmrtí	1156
Vládl 1107–1123	
Klášterní vláda 1129–1156	

Vnuk

Sutoku	
* Narození	1119
† Úmrtí	1164
Vládl 1123–1142	

Pravnuk

Go-Širakawa	
* Narození	1127
† Úmrtí	1192
Vládl 1155–1158	
Klášterní vláda 1158–1192	

Pravnuk

Konoe	
* Narození	1139
† Úmrtí	1155
Vládl 1142–1155	

Pravnuk

Nidžó	
* Narození	1143
† Úmrtí	1165
Vládl 1143–1165	

2× pra vnuk

Takakura	
* Narození	1161
† Úmrtí	1181
Vládl 1168–1180	

2× pra vnuk

Rokudžó	
* Narození	1164
† Úmrtí	1176
Vládl 1165–1168	

3× pra vnuk

Antoku	
* Narození	1178
† Úmrtí	1185
Vládl 1180–1185	

3× pra vnuk

Go-Toba	
* Narození	1180
† Úmrtí	1239
Vládl 1183–1198	

3× pra vnuk

ÚVOD

Termín *samuraj* evokuje u širší veřejnosti obraz silného a statečného válečníka, kterého většina z nás zná z japonských a amerických filmů, knih nebo komiksů. Nakolik však naše představa odpovídá skutečnosti, vlastně ani mnohdy nevíme, většina čtenářů jistě zná legendami opředený samurajský meč, starší generace slavnou Kurosawovu ságu *Sedm samurajů* nebo akční režby Suzuki Noribumiho, mladší pak americký velkofilm *Poslední samuraj* volně zpracovaný podle osudů jednoho z posledních samurajských hrdinů Saigóa Takamoriho, nebo film *47 róninů*, jenž má ale s historickou realitou pramálo společného.

Dalším zdrojem informací o válečnických země vycházejícího slunce v českém prostředí je řada beletristických zpracování tohoto námětu. Patrně nejznámější z nich je monumentální román *Šógun* od Jamese Clavella, jehož seriálová podoba nadchla celou generaci diváků a která v nich vzbudila zájem o Japonsko. Přestože je jeho děj založen na skutečných událostech, autor si řadu historických skutečností upravil pro potřeby knihy natolik, že se výsledný obraz v mnoha bodech zásadně odlišuje od historické skutečnosti. Na podmanivosti zmíněného díla to však neubírá nic ani pro historika. Mnohem přesnější jsou poněkud idealistické publikace Jošikawy Eidžiho, které si u čtenářů, zajímajících se o středověké Japonsko, získaly značnou oblibu. Pokud hovoříme o odborné nebo populárně-naučné literatuře, je český knižní trh poněkud skoupý. Přestože jsou k dispozici přehledové práce s povedenou obrazovou výbavou, ucelené dílo chybí. Nelze se proto divit, že o samurajích panuje stále řada mýtů a polopravd. Cílem této publikace je proto zaplnit určitou mezeru na českém knižním trhu, a pokud to je možné, přístupnou formou předložit komplexní přehled dějin „válek samurajů“, jak si autor dovolil nazvat sérii válečných konfliktů v dějinách Japonska.

Tento úkol však není úplně jednoduchý, neboť bylo zapotřebí vypořádat se s celou řadou problémů. Prvním z nich byla otázka, již si klade řada spisovatelů a historiků: „Jak začít?“ Mohlo by se zdát, že tento problém má jednoduché řešení a odpověď je nasnadě: „Od začátku.“ Tak snadné to však nebývá. Dějiny a jednotlivé události často nemají jasně ohraničený začátek. I takové události jako vypuknutí třicetileté války

mají sice jasně vymezený počátek (v tomto případě třetí pražskou defenestraci), běžně uváděné datum – 23. května 1618 – je však v jistém smyslu zavádějící, neboť se jednalo pouze o vyvrcholení předchozích sporů a v případě českých stavů nebyla tato událost vnímána jako definitivní zpřetrhání svazků s panovníkem a tedy jako signál k válce. Jistou osudovost připsali tomuto datu až pozdější generace, jež mohly poněkud potupné, avšak vzhledem k výsledku nepříliš moudré vyhození českých místodržících z oken Pražského hradu vnímat v širších souvislostech. Řadu podobných příkladů bychom pak mohli uvádět téměř donekonečna, což by bylo vzhledem k tématu této knihy poněkud zbytečné. Pokud hovoříme o japonských dějinách v kontextu dějin japonského válečnictví, nemůžeme se často přidržet ani tohoto „pomocného data“. Vznik samurajů jako vojenské společenské vrstvy mizí kdesi daleko v dávnověku a mnoho ze samurajských konfliktů sice vypuklo náhle, zdánlivě bez předchozího varování, často však měly návaznost na války starší a jejich kořeny ležely v hluboké minulosti.

Autor se proto rozhodl vylíčit dějiny samurajských válek od vzniku samurajské vrstvy po její pád ve snaze poskytnout čtenáři co nejkomplexnější a nejucelenější dějiny vojenství středověkého a raně novověkého Japonska.¹ Vzhledem k rozsahu tématu, které je na tomto omezeném prostoru zpracováno, bylo nutné dopustit se některých zjednodušení. Kniha se proto věnuje především velkým konfliktům, které se dotkly vývoje celého Japonska, zatímco regionální střetnutí jsou povětšinou vynechána. Autor se také nemohl příliš věnovat vývoji samotných samurajských bojových technik, zbraní a dalších atributů, přestože i o nich je v předkládané knize řeč tam, kde toho bylo třeba. Detailnější informace o těchto otázkách však musí laskavý čtenář vyhledat jinde (k tomuto účelu pak může využít přiloženou bibliografii a poznámkový aparát). Přesto však zůstává, mimo slavných bitev, rozhodnutí vojevůdců a statečných samurajů, řada otázek, jimiž bude třeba se zabírat. Vzhledem k tomu, že řada z představených konfliktů je většinou českých (ale i světových)

¹ Termíny „středověký“ a „raně novověký“ jsou pochopitelně výtvozem západní historiografie, periodizace japonských dějin se samozřejmě od evropských zásadně liší. Vzhledem k povaze tohoto díla a ve snaze o lepší čtenářovu orientaci se však autor, pokud to bude možné, přidrží označení, s nimiž jsou čeští čtenáři lépe seznámeni.

čtenářů v podstatě neznámá, snažil se autor pro přehlednost a snadnější pochopení jednotlivých událostí o vysvětlení politické a společenské situace v daném období a jak tato konstelace ovlivňovala probíhající (nebo nadcházející) konflikt. Řeč bude také o samotných vojevůdcích a jejich armádách, protože jejich charakter často ovlivňoval výsledek jednotlivých střetnutí.

Japonské vojenství samotné se přes některé podobnosti dosti odlišovalo od válečnictví v jiných částech tehdejšího světa. Není bez zajímavosti, že většina konfliktů v japonských dějinách měla charakter občanské války. Přestože bylo Japonsko vzhledem k rozvinutému kodexu válečnicka a skutečnosti, že země byla minimálně od roku 1185 ovládána vojenskou společenskou vrstvou, jednou z nejmilitarističtějších zemí² na světě, vedlo ve svých dějinách překvapivě málo zahraničních konfliktů. Mnohem méně než drtivá většina evropských a asijských států. Pokud pomineme nájezdy japonských pirátů zvaných wakó na asijské pobřeží, byly podobné války v podstatě pouze tři: pomoc korejskému království Pekče proti spojeným silám dalšího korejského státu Silla a čínské dynastii Tchang, Kublajchánův pokus dobýt Japonsko ve 13. století a Hidejošioho invaze do Koreje na konci 16. století. Ostatní konflikty pojednané v této knize byly válkami mezi samotnými Japonci o moc nad vlastní zemí, které vypukaly po dlouhých obdobích míru s nebyvalou zuřivostí a úporností a jež často končily stejně náhle, jako vznikaly. S výjimkou 15. a 16. století, kdy se země postupně propadla do anarchie a pak byla opětovně sjednocena třemi velkými osobnostmi, tak Japonsko navzdory výše uvedenému tvrzení o nejmilitarističtější zemi na světě zažívalo dlouhá období míru. Éra tokugawského šógunátu (1603–1868) je, pokud nebereme v potaz dva krátké výbuchy organizovaného násilí v letech 1614–1615 a 1637–1638, které byly navíc jen lokální, patrně nejdelším obdobím míru znamenáným ve světových dějinách.

Tento zdánlivý paradox tolik typický pro japonskou kulturu i dějiny – tedy, že společnost s vysoce vyvinutou vojenskou vrstvou a ritualizovaným a skvěle organizovaným násilím zažívala dlouhá období míru a že si nepočínala agresivně vůči svým sousedům – lze vysvětlit několika faktory. Jedním z nich byla skutečnost, že kodex válečnicka nadřazoval

² Pokud to tak lze říci.

obecné dobro osobním zájmům a pocitům, tento faktor pak umocňovaly morální imperativy buddhismu a konfucianismu, jež japonští válečníci vzali za své a které společně s domácím kultem šintó tvořily základ jejich duševního a intelektuálního světa.

Dalším důležitým faktorem pak byly geografické a klimatické podmínky, které na jedné straně Japonsko chránily před agresí jeho sousedů a na druhé straně omezené zdroje často kladly překážky nákladným vojenským podnikům. Nelze také opomenout skutečnost, že vrcholným principem válečníka v pojetí dálněvýchodní filozofie bylo dosažení míru. Navzdory této poněkud idealistické představě zažilo Japonsko celou řadu válečných konfliktů, které často zmítaly celou zemí a jež se zasloužily o zásadní proměny jejich dějin. Některé z nich se staly předmětem zájmu novodobých historiků i čtenářů, jiné poněkud neprávem upadly do zapomnění. Cílem tohoto svazku je předložit přehled těchto válek a poskytnout čtenáři hlubší pohled na jejich dějiny. Autor současně doufá, že shovívavý čtenář nalezne na následujících stránkách nejen poučení a pobavení, ale i námět k zamyšlení nad vrtkavým osudem velkých válečníků, intrikami mocných, lidskou malostí i velikostí a častou ironií dějin. Vypravme se tedy za slavnými samuraji, jejichž touha po dosažení míru vedla k řadě válek, jež proměnily nejen tvář dějin, ale i naše vnímání země vycházejícího slunce.

Ve svém díle se autor drží tradičního českého přepisu japonských jmen a místních názvů. Pro zachování autentičnosti uvádí japonská jména podle japonského zvyku – nejprve rodové jméno následované jménem osobním.

Závěrem tohoto krátkého úvodu by autor rád poděkoval lidem, kteří se na přípravě této publikace podíleli. Na prvním místě by chtěl vyslovit poděkování Nakladatelství Epoque, především jeho řediteli Zdeňku Pobudovi, odpovědnému redaktorovi Václavu Kotrmanovi a dalším pracovníkům, bez jejichž trpělivosti by toto dílo nikdy nespátrilo světlo světa. Zvláštní dík patří také kolegovi Lukáši Novotnému, jehož cenné rady, názory a povzbuzování autorovi umožnily vyvarovat se mnoha chyb. Svým dílem ke zdaru práce na této publikaci přispěl také Miroslav Šedivý, jenž autora motivoval k další práci. Za pomoc při korekturách a přípravě mapových podkladů je pak autor také zavázán Martinu Urbanovi a Zbyňku Rakovi. Největší dík však bezpochyby patří autorově rodině, především manželce Petře a synu Lukášovi, jejichž podpora a trpělivost zásadním způsobem přispěly ke zdárnému dokončení této práce.